

Det är sagda religiösa allvar och Författarinnans derur utgående sätt att betrakta personer och saker, som främst uppbar resan och boken.

J. V. S.

5 AVIS TILL HR MURMAN.

Litteraturblad n:o 2, februari 1861

Sedan det kommit till Red:s kunskap, att Hr Murman i en artikel i tidningen Wiborg fortsatt sin bevisning för sina psykologiska lärors rigtighet, under fordran på ett bemötande från vår sida, få vi erbjuda Hr M. att i detta blads spalter aftrycka hela sitt opus: »Enon opetuksia Sielun viljelyksestä», antingen i original eller i Svensk öfversättning. Han har då tillfälle att rätt grundligt öfvertyga detta blads läsare om Red:s bristande samvetsgranhet, tröghet, m. m. och framförallt om arbetets förträfflighet. Något mera torde Hr M. icke kunna af Red. begära. All vidare diskusion måste vi anse öfverflödig icke blott för det dåliga sätt, hvarpå Hr M. fortfarande lönar den välvilja, med hvilken vi anmält hans nybörjareförsök, utan hufvudsakligen derföre, att Hr M. visar sig icke förmå inse, hvarom fråga är.

Hr M. synes helt naivt antaga, att vi läsa alla möjliga tidningsblad, i hvilka hans diatriber förekomma. Vi få underrätta, att så icke är förhållandet.

6 TILL DENNA ÅRSBERÄTTELSE FÅR RED. TILL- LÄGGA ...

Litteraturblad n:o 3, mars 1861

Till denna årsberättelse får Red. tillägga, att den är den sista, under-tecknad af Herr Dr Elmgren. Sedan han nemligen i femton års tid med outröttligt nit skött sekreterarens åligganden, förklarade sig Dr Elmgren för den händelse, att han ännu skulle till befattningen återväljas, icke kunna densamma ytterligare mottaga.

Det är under Dr E:s närmaste ledning och tillsyn, Finska Litteratursällskapet, efter att hafva frångått sin tidigare följda ordning, att endast samla fonder för en kommande mera omfattande verksamhet, utvecklade en så ovanlig drift, bevisad af det stora antalet på dess förlag utgifna skrifter. Det då samlade kapitalet (om vi icke missminna oss något öfver 2 000 Rubel S:r) utgör, såsom af årsberättelsen synes, blott en femtedel af det nu i Sällskapets bokförlag nedlagda belopp, 10 752 Rubel.

Då afgifterna af nyinvalda ledamöter för hvarje år utgjort ett ganska ringa belopp, har man svårt att förstå, hvarifrån medlen till denna företagsamhet kommit. Men i Sällskapets förvaltning har inrotat sig en verklig fatalism, hvars representant i främsta rummet dess sekreterare varit. Man har der aldrig skytt ett nytt företag, huru kostsam det än varit, och huru skrala än Sällskapets penningtillgångar för tillfället befunnits, endast man varit öfvertygad om gagnet af detsamma. Och denna modiga förtröstan på framtiden har ännu aldrig kommit på skam. Tvärtom: ju mera Sällskapet med glad förhoppning om framgång vågat, desto rikligare har det funnit sig understödt. För hvarje år

hafva jemte nya förlagskostnader dels reseunderstöd dels honorarier och prisbelöningar blifvit af Sällskapet utbetalade, och ehuru tom dess kassa vid månet månads- och årsslut varit, har dock alltid hjälp kommit i nöden.

Dr Elmgrens i Sällskapet bevisade ifver att genom dess försorg befordra den ena skriften efter den andra till trycket har varit den mest oegennyttiga. Ty det är sekreteraren det ålegat att vårda arkivet och att sköta hela förlagsrörelsen. Tryckning, spridning och omsorgen om redovisnings erhållande af bokhandlarena tillhör hans omvårdnad och handläggning. Hvarje ny skrifts utgifvande ökar hans arbete. Och det ger numera ingen ringa möda, att sköta denna Sällskapets förlagsrörelse. Man kan icke undra öfver, att Hr Elmgren efter 15 års sträfvande härmed tröttnat, ehuru man måste beklaga, att Sällskapet förlorat impulsen af hans energiska och outtrötliga verksamhet på denna viktiga plats.

Medan Sällskapet med sådan raskhet användt sina tillgångar till yttersta skärfven, har det haft glädjen tillika se sitt använda grundkapital ersatt genom patriotiska landsmäns storartade gåfvor till detsamma. De Sirén'ska och Kellgren'ska fonderna uppgå, såsom årsberättelsen visar, sammanlagdt till S:r Rb. 2 336. Ur Hans Kejs. Majestäts handkassa åtnjuter Sällskapet numera en årlig gåfva af S:r Rb. 300, representerande i ränta ett kapital på 5 000 Rub. Andra donationer af makarne Blomberg och Kammarförvandten Rabbe tillförsäkra detsamma om ökade tillgångar för framtiden, hvilken sålunda, hvad de ekonomiska utsigterna beträffar, står i en ganska ljus dager. Det ökade antalet af manuskripter, som blifvit Sällskapet erbjudna, vittnar också för, att i en framtid tillfälle icke skall saknas till medlens användande.

För närvarande har Sällskapet två kostsamma arbeten under tryckning. Det ena, ett Finskt nautiskt lexikon, är väl för stunden utan stor användbarhet. Men det ligger för öppen dag, att om Finskans införande såsom undervisningsspråk i lärdomsskolan har vikt såsom det enda säkra medlet att göra språket till lagskipningens och administrationens, det vore den mest förnärmande orättvisa, att fortfarande från de industriela skolorna utestänga barn af Finska föräldrar. Finskan är numera lagenligt undervisningsspråk i lägre elementarskolan, och denna är åtminstone enligt Skolordningen äfven en realskola eller borgarskola. För närvarande äro dock de ifrån densamma utgångna lärjungar, som åtnjutit undervisning på Finska språket, och hvilka egna sig åt industriela yrken eller sjölifvet uteslutna från både de tekniska realskolorna och navigationsskolorna.

D. v. s. Finska föräldrars barn äro genom denna sin Finska härkomst dömda att tjena såsom arbetare vid en fabrik och såsom matroser om skeppsbord. Intet sådant barn får någonsin hoppas på att blifva ledare af och föreståndare för en fabrik eller mekanisk verkstad o. s. v. eller att såsom styrman och skeppare föra befäl på ett fartyg. Hans Finska börd dömer honom för all tid till en underordnad plats. Vill han komma från densamma skall han först lära sig ett fremmande språk. Det är visst en inskränkt ståndpunkt, att se dessa förhållanden endast från berättigandets sida. Finska nationens framtida tillvaro, dess politiska existens, så underordnad denna genom historiens domar än är, beror af nationalandans enhet. Och det är härvid ingalunda af ringa betydelse, att massans af folket andliga krafter uppkallas, för att frambringa en stark inhemsk industri, öfverhuvud att höja nationalförmögenheten. Men ser man frågan också blott ur berättigandets synpunkt, så torde väl ingen vilja förklara det för rätt, att denna massas

materiela fortkomst systematiskt hindras till förmon för dem, för hvilka det utgör ett uteslutande privilegium, att de äro födda af Svenska föräldrar. Med berättigandet till andlig kultur plägar man icke taga det så noga. Man anser kastväsende häruti icke för något särdeles. Men mot privilegier på det materiela gebitet är man känsligare. Nå väl: landets hela Finska befolkning 1 1/2 miljon är en sådan till de lägsta trappsteg af materielt förvärf hänvisad kast. Den är det, emedan den genom födsel och språk är stängd från den bildning, som kunde lyfta den till ett högre. Det är onödigt att påminna, hvem det är, som med sitt anletes svett förvärfvar medlen för dessa bildningsanstalters upp- 10
rätthållande. Det är fadren till detta barn, som står utanför samma instituters dörr, utan rättighet att träda öfver deras tröskel.

Finska Litteratursällskapet har fortfarande besörjt författandet och bekostat tryckningen äfven af Finska skolböcker. Man frågar sig: hörer denna omkostnad i sjelfva verket till dess åligganden, eller skulle den böra besörjas af statsmedel? Svaret kan icke vara tvifvelaktigt. Finska skolor kunna icke komma till stånd utan Finska läroböcker. Dessa hafva åter ingen afsättning, så länge inga Finska skolor finnas. De kunna derföre icke utgöra föremål för enskild spekulation. Alltså om landets skolstyrelse vill Finska skolor, måste den först sörja för Finska skolböckers utgifvande. Så har med afseende å lärdomsskolorna icke skett. Finska Litteratursällskapet har åtagit sig detta åliggande, ehuru hittills aldrig understödt med en enda kopek statsanslag.¹ Och då det lika litet torde kunna väntas, att från annat håll något skall ske till befordrande af Finnarnes undervisning i navigations- och tekniska realskolor, så är det utan tvifvel på sin plats, att Sällskapet gör sig till en befordrare af den industriela bildningen, från hvilken eljest hvar och en, som icke har den Svenska bördens privilegium fortfarande skall blifva utestängd. 20

Det andra betydliga arbete, Finska Litteratursällskapet för närvarande håller på att utgifva, är ett Latinskt lexikon för Finnar. Finskan skall enligt författningarne i ett par högre elementarskolor i landet jemte Svenskan utgöra undervisningsspråk – på de lägsta klasserna. Latinet är naturligtvis ett läroämne i dessa skolor. Att detta språk icke kan läras utan ett lexikon, är en insigt, som man vore frestad förutsätta skulle besittas af hvarje skolstyrelse. Veterligen har dock utanför Litteratursällskapet intet steg blifvit gjordt för behofvets afhjelpande. Att stadgandet om undervisning på Finska är ett ord utan mening, så länge de första undervisningsmedlen saknas, torde icke behöfva påpek- 30
kas. Det är blott beklagligt, att sådane ord äro toma. Jemför man denna omsorg om läroböcker för Finnarne med den eljest antagna metoden, att påbjuda Svenska läroböcker, hvilka ännu ligga här och der i bläckhornen, och uppmuntra deras lyckliga framkomst med exklusiva privilegier och obligata honorarier, så faller allvaret med undervisningen på Finska språket än mer i ögonen.² Vi hafva förut yttrat den mening, att Litteratursällskapet mera öfverflödigtvis använt sina tillgångar på skolböckers utgifvande. Vi hade nemligen föreställt oss, att omsorgen om sådanes anskaffande vore ett enkelt korollarium af påbudet att i lärdomsskolorna undervisningen skall ske på Finska. Men vi medgifva, att vi misstagit oss; och det har 40
50

¹ Den enskilda Kejsrerliga gåfvan af 300 Rub. är icke ett sådant.

² »Förteckning på läroböcker och kurser som enligt Nådigt förordnande tillsvidare komma att tjena till efterföljd vid samtliga elementarläroverken i Storfurstendömet Finland» upptager *ingen enda* Finsk lärobok för lägre elementarskolorna, i hvilka dock enligt Skolorndningen äfven Finskan skall utgöra undervisningsspråk.

fortfarande varit önskligt, att Sällskapet vändt sina sträfvanden åt detta håll.

Vi höra nämna, att i Sällskapet fråga blifvit väckt, att begära statsanslag för ifrågavarande lexikons utgifvande. Det enkla vore visst, att högsta Skolstyrelsen skulle göra sig underrättad, hvilka skolböcker som för undervisningen på Finska äro behöfliga, och lemna Litteratursällskapet i uppdrag att ombesörja deras anskaffande och utgifvande på statsverkets bekostnad, naturligtvis så vidt Sällskapet vill åtaga sig denna omsorg. Sällskapet synes hafva speciminerat tillräckligt väl, för att göra sig förtjent af ett dylikt förtroende, – och metoden skulle åtminstone icke komma att stå efter den nyssnämnda, berömda, att privilegiera skolböcker, som någongång framdeles torde komma att skrivas. Litteratursällskapet kunde då få använda sina egna tillgångar att uppmuntra den egentliga litteraturen.

J. V. S.

7. FÖRHANDLINGAR VID SKOLLÄRAREMÖTET I ÅBO ÅR 1860.

Litteraturblad n:o 3, mars 1861

Det kan icke vara fråga om, att här genomgå de 39 frågor kring hvilka mötets förhandlingar rört sig. För det mesta äro dessa frågor organisationsfrågor, till hvilka vi räkna äfven bestämmandet öfver läroämnena, kurser, läroböcker m. m. Det mindre antalet deremot rörer lärarebildningen, läseordningen och undervisningsmetoden; och finner man att dessa blifvit flygtigare behandlade.

De mötets vota, vi anse obetingadt böra gillas, äro de: för inrättandet af en normalskola; för gymnasii och högre elementarskolans förening till en läroanstalt; för fackstudiernas aflägsnande från läroverket, gymnasiernas högsta klass; för latinläsningens införande först på högre elementarskolans 3:e klass och för Finskans på 1:a klassen; samt för klasslärare, icke facklärare på de lägsta klasserna. Det är icke första gången vi yttrat oss för dessa förändringar, resp. anmärkt bristerna härvid i nu gällande ordning. Intressant är det att finna t. ex. den öfverensstämmelse i öfvertygelsen rörande gymnasii och skolans förening, som bland lärarepersonalen nu synes vara rådande. Då efter skolreformen 1843 frågan härom i tidningarne diskuterades, mötte åsigten ännu starkt motstånd. En mellanstation mellan skola och universitet ansågs för oumbärlig. Ungdomen skulle nödvändigt passera sjelfsvålds skärselden vid gymnasium. Troligt är, att det hufvudsakligen varit disciplinsfrågan, som omstämt vederbörandes åsikter.

Glädjande var äfven att finna, att mötets pluralitet satt sig mot allt löst resonnerande om »bottenskolor» och »allmänt mensklig» undervisning. Frågan härom gällde närmast lägre elementarskolan, hvilken mötet ansåg böra blifva och vara en borgarskola. Vi sakna dock bland skälen härför det väsentligaste: att nemligen borgarskolan likasom folkskolan och äfven fruntimmersskolan är de ifrågavarande lärjungarnes både skola och universitet. De skola lemna den så underbyggda, att de icke blott kunna utan äfven vilja fortsätta läsningen på egen hand, lifvet igenom. Vinnes icke detta mål, så kan en sådan skola väl bibringa lärjungarne någon nyttig färdighet t. ex. i skriva och räkna, parlara Franska o. s. v., men för sina lärjungars intellektuella bildning har den varit jembörelsevis gagnlös. Annat är förhållandet med lär-